

χώρου πρὸ αὐτοῦ, τὰ μαχηώτατα τῶν παλικαριῶν τῶν ὀρέων καὶ οἱ Σουλῶται ὀπλαρχηγοὶ, ὡς ὁ Νότη Βότζαρης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος Μάρκου, κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν μετὰ πλήθους προσφύγων.

Τῇ 2 Ἀγούστου 1825 ἀπετράπη εὐτυχῶς ἡ ἐπιπεσοῦσα καταστροφὴ. Στρατὸς τε καὶ στόλος διετάχθησαν ἤδη ἵνα ἀποκλείσωσι τὴν πόλιν δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος καὶ λιμοκτονήσωσιν αὐτήν. Ἄλλ' ὁ Μιαούλης, ὁ τῆς Ἐφδρας ναύαρχος, ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγων δυνάμεων τρὶς ἐπὶ τοσοῦτον εὐτυχῆς, ὥστε νὰ διελάσῃ διὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ ἐφοδιάσῃ τοὺς πολιορκουμένους ἐκ τροφῶν. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς γειτνιαζούσης νήσου Ζακύνθου διέπεμψαν ὅτι ἠδυνήθησαν ὅ,τι ἠδυνήθησαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν.

Ἐν μέσῳ τῶ χειμῶνι προσῆλθεν ὁ Ἰβραήμ πασσαῶς, ἵνα αὐτὸς ἀναλάβῃ τὴν πολιορκίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεφράζετο γλευστικῶς περὶ τούτου τοῦ φράκτου, τὸν ἐπιστὸν ὁ Ῥεσχιδ' δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπολιορκήσῃ. Τὸ πυροβολικὸν αὐτοῦ κομισθὲν ἐκ Γαλλίας διωκεῖτο ὑπὸ τοῦ βαρῶνου Πέτρου Βογιέρου. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ῥεσχιδ' κατέλιπεν εἰς τὸν Αἰγύπτιον τὴν διοίκεισιν τῆς πολιορκίας. Οἱ πολιορκουόμενοι ἐβλεπον, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο ὁ ὀφθαλμὸς, πρὸς μὲν τὸ μέρος τῆς γῆς σκηναῖς, πρὸς δὲ τὴν θάλασσαν ἐχθρικὰ σημεῖα. Ἢ τοῦ Ῥεσχιδ' θηριαδία, ὁ ὅποιος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν εἶα ἱερέα, δύο γυναῖκα καὶ πολλοὺς παῖδας διέταξε νὰ ἀνασκολοπίσωσιν, ἡγάγκασεν αὐτοὺς ἔτι μᾶλλον νὰ ἀποφοσιώσωσιν οὐδεμίαν σύμβασιν νὰ ἐπιχειρήσωσιν. Ὁ δὲ Ἰβραήμ ἀνέμενεν ὅτι εἰς αὐτὸν ἤθελε παραδοθῆ ἡ πόλις. Ἄλλ' ὅτε ἀπήτησε νὰ ἀποστελλῶσι πρὸς αὐτὸν διερμηνεῖς καὶ μεσίτας, ἔλαβεν ἀπάντησιν, «ἡμεῖς ἐσμεν ἀγράμματοι ἀνθρώποι, δὲν εἴμεθα κάτοχοι πολλῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ γινώσκωμεν νὰ συνδικλεγώμεθα τὴν σπάθην καὶ τὸ ὄπλον μόνον ἀνὰ χεῖρας φέροντες.» Οἱ τοῦ Ἰβραήμ Ἄραβες καὶ Αἰγύπτιοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἴδει μέχρι τούδε χιόνεα, ἐπασχόν μυριοτρόπως ἐκ τοῦ χειμῶνος ὁ δὲ Ῥεσχιδ' εἶδε μετ' εὐχρηστικῆς ὅτι καὶ ἡ τοῦ Ἰβραήμ τῆν 2 Μαρτίου γενομένη ἐφοδος ὅλως ἀπεκρούσθη.

(ἀκολουθεῖ).

ΣΑΠΦΩ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ Δ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ.

(συνέχεια).

Κ'.

Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι αὕτη ἐξωγομένη ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ ἔρωτος τῆς τέχνης τῆς;

Καὶ ἂν ἡ ποιητικὴ αὕτη σχολή, ἡ μορφωθεῖσα ἢ ἀναπτυχθεῖσα περὶ αὐτήν, δὲν ἤθελε μαρτυρήσῃ τοῦτο, ἰδού οἱ λόγοι, οὓς ἀπευθύνει αὐτῇ πρὸς τινὰ πλουσίαν καὶ ἀμαθῆ γυναῖκα :

α' Θὰ ἀποθάνῃς ποτὲ, καὶ οὐδεμίαν ἀνάμνησιν μετὰ τὴν ζωὴν σου θὰ διαμεῖνῃ περὶ σοῦ, διότι ἀγνοεῖς τὰ ῥόδα τῆς Πιερίας, καὶ θὰ ἦσαι ἄσημος ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Ἄδου, ἀνάμικτος τῇ ὀμίλῳ τῶν ὀχρῶν φασμάτων.»

Ὡς ἀγαπᾷσα τὴν ποίησιν, ἡγάπα τὴν δόξαν. Ἐσχῆν ἐν τῷ νῷ καὶ ἤλιπσε ταύτην, ὡς πάντες οἱ ποιηταί. Καὶ ὁ στίχος ἐνθα ἐκφράζει τὴν πίστιν ταύτην ἐν τῷ μέλλοντι, ἔχει ὕψος διαθεβαιώσεως καὶ ἀξιοσημειώτου κύρους :

α' Λέγω, ὅτι ἔσεται λόγος περὶ ἡμῶν ἐν τῷ μέλλοντι.»

ΙΑ'.

Ἄλλὰ θὰ ἔλειπέ τι τῇ Σαπφῷ ὡς μεγάλην ἐκτελεῖ ποιητρίαν, ἂν δὲν εἶχε συγκινηθῆ ἐκ τοῦ θεάματος τῆς φύσεως, ἂν οὐδέποτε εἶχεν ἐκφράσῃ εἰμὴ τὰ πάθη ἢ τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς τῆς, ἂν οἱ στίχοι αὐτῆς ἐκ τινος μέρους δὲν εἶχον ἀνταυγάσει τὸν ἐξω κόσμον, τὰ δένδρα, τὸν οὐρανόν, τὰ ἀνθη, τὰ πτηνά.

Πάντες οἱ μεγάλοι ποιηταί, καὶ αὐτοὶ οἱ δραματικοί, οἵτινες ὅμως φαίνεται ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποροφῶνται ἐκ μόνης τῆς ποιητικῆς ὑποθέσεως, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῆς φύσεως καὶ ἀνέμιξαν τὰ χρώματα αὐτῆς τοῖς αἰσθήμασι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὁ Δίσχυλος, ὁ Σαφοκλῆς, ὁ Εὐρυπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης, μίγνυσι ταῖς μεγάλας αὐτῶν τραγωδίαις ἢ ταῖς ἀσέμνοισι αὐτῶν κωμωδίαις, τὰς αὔρας τοῦ Ὀκεανοῦ, τοὺς ἐλαιῶνας, τοὺς ἐρήμους λειμῶνας, « οὓς ἡ αἰθὴ ἀρδεύει, » καὶ τοὺς ἐξ ἀσπιδέλων ἀγροὺς, ἐνθα τέρπονται οἱ μεμυημένοι. Ὁ Σακισπῆρος, ἐπίσης, καὶ ὁ Μολιῆρος, μίγνυσι, κατὰ τὸ ὄμοιον,

κοῦν, τὴν φύσιν τοῖς συγγραμμάσιν αὐτῶν. Ὁ μὲν Μάκ-
βελ, προετοιμαζόμενος εἰς τὸν θόνον λέγει: « ὁ κύψι-
λος ψάλλει ἐπὶ τοῦ πύργου. » — Ὁ δὲ Hali, περιμένων
τὸν δεσπότην τοῦ ὑπὸ τὰ παράθυρα τοῦ Σικελοῦ (Sici-
lier), λέγει: « Σκότος ἐστὶν ὡς ἐν κλιβάνῳ ὁ οὐρα-
νὸς ταύτην τὴν ἐσπέραν ἐνεδύθη κατὰ τὸν τρόπον τοῦ
Σκαραμοῦς (1), καὶ οὐδὲ ἓνα ἀστὲρα βλέπω δεικνύοντα
τὸ ἄκρον τῆς ρινός του. » Ρακίνας τέλος ὁ θωπευτι-
κός, καὶ αὐτὸς ὁ Κορνήλιος, καίτοι σπανίως, παρατη-
ροῦσιν ἐπίσης τὴν φύσιν. Τοῦ μὲν, ἀρκεῖ νὰ παραθέσω-
μεν ἐκτὸς τοῦ Τοπιελοῦ τοῦ Rori-Rozai, τὸν στίχον τῆς
Φαίδρας:

Ἦ! εἶθε νὰ κέθημαι ὑπὸ τὴν σκίαν τῶν δασῶν!

καὶ τοὺς τῆς Ἀθαλίας τοὺς ἀρχομένους οὕτω:

Δίδει εἰς τὰ ἄνθη τὴν ἀγαπητὴν αὐτῶν εἰκόνα. . . .

Τοῦ δὲ, χωρὶς νὰ παραθέσωμεν στίχους τινὰς τῆς
Ψυχῆς, πῶς νὰ μὴ ἀναφέρωμεν αὐτὸν τὸν μελαγχολι-
κὸν στίχον, ὃν ἀπαγγέλλει ὁ Cid (2) ἐν μέτῳ τῆς ἑ-
ρωτικῆς διηγήσεώς του;

Αὐτὸ τὸ ἀμαυρὸν φῶς τὸ καταπίπτον ἐκ τῶν ἀσέρων!
φθόγγος ῥεμβασμοῦ ἐν ὥρᾳ μάχης.

Ἡ Σαπφῶ, καὶ αὐτὴ, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι ἀληθεῖς
ποιηταί, ἐθαύμαζεν, ἠγάπα τὴν φύσιν, τὴν καλλονὴν
τοῦ οὐρανοῦ, τῶν δένδρων, τῆς θαλάσσης. ἀνευρίσκονται
δὲ αἱ ἐντυπώσεις αὐτῆς ἐν τισὶ διεσπαρμέναις λέξεσιν
αὐτῶν τῶν τοσοῦτῳ συντόμων τεμαχίων, λειψάνων
μεγάλης ποιήσεως.

Ἦδη ἀνεκαλύψαμέν τινὰς συμμίκτους ἄλλοις αἰσθη-
μασιν ἰδοῦ καὶ τινὰς τούτων:

Ἡ Κῦμα δροσερὸν καὶ ἱερὸν ψιθυρίζει κύκλω, μεταξὺ
τῶν κλάδων τῶν μηλεῶν, ὧν τὰ φεγγοβόλα φύλλα δια-
χέουσι τὸν ὕπνον. . . . »

« . . . Οὕτω ποτὲ αἱ Κρήσαι ἐκίνουον ῥυθμικῶς
τοὺς ἐλαφροὺς αὐτῶν πόδας περὶ τὸν ἐρωτικὸν βωμὸν
καὶ ἐπάτουον μαλθακῶς τὸ ἄνθος τῆς τρυφερᾶς χλόης. »

« . . . Ἄσπρη ἐσπέριε, ἐνοῖς ὅ,τι ἡ λαμπρὰ ἠὲ ἠὲ
χάριεν ἐπαναφέρει τὸ πρόβατον, ἐπαναφέρει τὸ ἐρ-
φρον, ἐπαναφέρει τὸ τέκνον εἰς τὴν μητέρα του. . . »

(1) S. M. Scaramouche, περίφημος ὑπὸ κριτικῆς Ἰταλικῆ θεά-
τροῦ (1618—1696).

(2) S. M. Cid, ἑνδοξὸς πολεμιστὴς Ἰσπανός καὶ ἥρωϊς ὠραίας
ἡθὸς πρᾶξις τοῦ Κορνήλιου, ἀποθανὼν τῷ 1099. —

Ὁ Βύρων ἀνεμνήσθη αὐτῶν τῶν στίχων ἐν τῷ Δὸν
Ἰωάννης (Don Jean) καὶ ὀλίγον τι παρέφρασεν αὐτούς.

Ἰδοῦ ἄλλαι:

« Προάγγελε τοῦ ἔαρος, ἀηδῶν μετὰ τῶν ἀρμονικῶν
κελαδημάτων σου. . . »

« . . . Καὶ σὺ, θύγατερ τοῦ Πανδίωνος, ἀγαπητὴ χε-
λιδῶν, τί μὲ θέλεις; »

Ἄλλως τε, ἡ Σαπφῶ, δὲν περιγράφει ὅπως περιγρά-
ψη. Δι' ἐντυπώσεις δὲ ἔλαβε χωρὶς νὰ τὰς ζήτησῃ ἀνα-
μιγνύονται φύσει ἐν τοῖς στίχοις, τοῖς αἰσθημασὶ καὶ ταῖς
ἰδέαις αὐτῆς.

IB.

Ἰδοῦ βεβαίως τὸ θελκτικώτατον παράδειγμα αὐτῶν
τῶν ἐπιτυχῶν, αὐτοματικῶν καὶ ἀπερισκέπτων εἰκό-
νων, ἐν αἷς ἡ ποιητὴς τῆς φύσεως προστίθεται τῇ ποιη-
σει τῆς καρδίας. Τοῦτο εἶναι τεμάχιόν τι ἐπιθάλαμιον.
οὐ τὸ μὲν πρῶτον μέρος βεβαίως ἀπηγγέλην ὑπὸ τοῦ
χοροῦ τῶν νέων, τὸ δὲ δεύτερον, ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν
νεανίδων:

ΧΟΡΟΣ ΝΕΩΝ.

« Ἄρατε ταύτας τὰς πόλας!

ὦ Ὑμέναιε!

Ἐργάται, ἄρατε ταύτας τὰς πόλας!

ὦ Ὑμέναιε!

Ὁ σύζυγος προπορεύεται ὁμοίως τῷ Ἄρει!

ὦ Ὑμέναιε!

Εἶναι μείζων τῶν μείζονων!

ὦ Ὑμέναιε!

Καὶ ἀγερωχότερος περιπλέον τῶν ἄλλων!

ὦ Ὑμέναιε!

Ἡ ψάλτης Λέσβιος περιπλέον τῶν ἄλλων ψαλτῶν!

ὦ Ὑμέναιε!

ΧΟΡΟΣ ΝΕΑΝΙΑΩΝ.

« Ὡς γλυκὺς τις καρπὸς κοκκινίζει ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέ-
ρου κλάδου,

» Καὶ ὅπως ἀνωθὶ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου, καὶ ἠληθμο-
νήθη γενομένης τῆς συγκομιδῆς.

» Οὐχὶ δὲν ἠληθμονήθη, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν
φθάσωσιν. . . »

(Τοιαύτη ἡ νέα μνηστὴ . . .)

« Ὡς ὁ Ὑάκινθος δὲν οἱ ποιμένες, ἐν τοῖς ὄρεσι, κατα-
πατοῦσι, καὶ τὸ ὠραῖον ἄνθος θραύεται. . . »

(Τοιαύτη ἡ νέα σύζυγος καὶ ἡ παρθενία αὐτῆς. . . »
Ἐάν ἐπιτραπῆ ἡμῖν παράδοξός τις ἀντιπαράστασις,
τὰ ἄσματα τῆς Κυριακῆς τῶν Βασιῶν, ὅποια τὰ παρε-
χουσι τὰ βιβλία τῆς Θείας Λειτουργίας, παρουσιάζουσιν
ἐκπληκτικὴν δμοιότητα πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοῦ ἐπι-
θαλαμίου, τοῦ συντεθέντος παρὰ τῆς Λεσβιάδος. Ὅντας
ἀναφέρουσιν οὕτοι:

- » Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν !
- » Καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι !
- » Καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης !
- » Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ;
- » Κύριος κραταῖς καὶ δυνατὸς,
- » Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ !
- » Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν !
- » Καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι ! . . . »

Attolite portas, principes, vestras !

Et elevamini, portae aeternales !

Et introibit rex gloriae ! e.t.c.

Ὅ,τι ἐλέγετο ἀνωτέρω περὶ τοῦ μνηστῆρος, ἐφαρμό-
ζεται ἐναυθῶτα εἰς τὸν Χριστόν.

Δι' ἑμοῦ ἰδιοτροπίας, ἐν τῷ Dies irae, ὅπερ ψάλλεται
εἰς τὴν νεκρικὴν ἀκολουθίαν, εὐρίσκονται αἱ προ-
φητεῖαι τῆς Σιβύλλης παρατεθειμέναι συνημμένως ταῖς
τοῦ Δαβὶδ, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν καὶ ὡς ἑμοῦ
κύρους :

Dies irae, dies illa

Solvat seclum in favilla,

Teste David cum Sibylla.

IIΓ'.

Τὴν ὥραϊαν ταύτην σύγκρισιν, συντόμως ἀναφερομέ-
νην ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ ἐπιθαλαμίου τῆς Σαπφοῦς,
εἰ δὲν ἀπάτῳμαι, ἐμμύθη, παρέφρασε καὶ ἔθεσεν εἰς ἐν-
έργειαν ὁ Δάφνης, ἐν ὥραϊῳ τινὶ ἐπεισοδίῳ τοῦ μυθιστο-
ρήματός του *Τὰ κατὰ Δάφνης καὶ Χλόης*. Ὑπάρχει δὲ
τοῦτο ἐν τῷ τέλει τοῦ τρίτου βιβλίου. Παραθέτω τὴν με-
τάφρασιν τοῦ Ἀμυγῆ, ἐπιδισκευασμένην παρὰ τοῦ Paul-
Louis Courier :

« Ὁ Δρύας ἀπῆρχετο πολυλογῶν καὶ παραλαλῶν
οὔτω καθ' ἑαυτὸν ἄχρι τῆς ἄλλω αὐτοῦ, ἐν ἧ εὔρε τὸ
μειράκιον λίαν ἀφωσιωμένον πρὸς ἀκρόασιν τῶν εἰδήσεων
ἧς ἔφερεν. Ἀφοῦ τὸ ἐπέφρωσε καλῶν αὐτὸ λίαν πόρρω-
θεν γαμβρόν του, τῷ ὑπεσχέθη ἀφεύκτως τοὺς γάμους

κατὰ τὸν προσεχῆ τρυγετὸν, καὶ τῷ προσέφερε τὴν
χειρᾶ, σημεῖον ὑποσχέσεως γεωργοῦ, ὅτι οὐδέποτε ἡ
Χλόη θὰ ἀνήκεν ἐτέρῳ τινὶ ἢ αὐτῷ. Ὁ Δάφνης, παραυ-
τίκα, χωρὶς νὰ θελήσῃ, οὔτε νὰ φάγῃ οὔτε νὰ πῖνῃ, ἔ-
δραμε πρὸς αὐτὴν, καὶ εὐρῶν ταύτην ἀμέλγουσιν τὰ πρό-
βατὰ τῆς καὶ τυροποιούσαν, τῇ ἀνήγγειλε τὴν χαρμύου-
νον ἀγγελίαν τοῦ μέλλοντος γάμου των ἔκτοτε δὲν ἐδίστασε
νὰ τὴν καταφιλή ἐνώπιον πάντων, ὡς μνηστὴν του, καὶ
βοηθῆ αὐτὴν εἰς ἀπάσας τὰς ἐργασίας τῆς, ἤμελγε τὰ
πρόβατα ἐν τοῖς γαυλοῖς, εἶδιδε τὸ γάλα πρὸς τυρο-
ποιεῖν, ἐτοποθέτει τὰ ἀρνία ὑπὸ τὰς μητέρας των, ὡς
ἐπίσης καὶ τὰ ἐδικὰ του ἐρίφια. Εἶτα δὲ, ὅτε τὰ πάντα
εἶχον γείνει, ἔλουοντο, ἔτρωγον, ἔπινον καὶ ἐπορεύοντο
πρὸς ἀναζήτησιν ὠρίμων καρπῶν, ὧν ὑπῆρχε μεγάλη
ἀφθονία, διότι τοῦτο συνέβαινε μετὰ τὸν Αὐγουστον ἐν
τῇ εὐφορίᾳ τοῦ φθινοπώρου πλῆθος ἦσαν δένδρωνες ἀπι-
δίων, πλῆθος μεσπύλων καὶ ἀμαμηλίδων, πλῆθος κυδι-
νίων, τῶν μὲν πεπτωκότων κατὰ γῆς, τῶν δὲ ἐπὶ τῶν
κλάδων τῶν δένδρων. Τὰ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς εἶχον καλλι-
τέραν ὄσμην, τὰ ἐπὶ τῶν κλάδων δὲ, ἦσαν εὐαγθέστερα·
τὰ μὲν εὐωδιάζον ὡς Μονεμβασιακοὺς οἶνος, τὰ δὲ, διέ-
λαμπον ὡς χρυσός.

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν μηλεῶν, μία, ὅπως κατατρυγη-
θεῖσα ἤδη, δὲν εἶχε πλέον οὔτε φύλλον οὔτε καρπὸν.
Οἱ κλάδοι ἦσαν γυμνοί, ἐν δὲ μόνον μῆλον εἶχε μείνει
ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου κλάδου. Τὸ μῆλον ὠ-
ραῖον καὶ μέγα θαυμασίως, ἀπέφερε τοσοῦτον καλὴν
ὄσμην μᾶλλον δὲ ὄσφιν οὐδὲν ἄλλ' ὃ τρυγῆσας τὰ ἄλλα,
δὲν ἐτόλμησε ν' ἀναβῆ τοσοῦτον ὑψηλὰ, ἢ δὲν ἐμερί-
μνησε νὰ τὸ κρημίσῃ, ἢ, ἴσως, μῆλον τοσοῦτον ὠραῖον
εἶχε φυλαχθῆ δι' ἐφ' ὧνά τινα ποιμένα. Ὁ Δάφνης μό-
λις εἶδεν αὐτὸ καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ τρυγήσῃ. Ἡ Χλόη
ἠθέλησε νὰ τὸ προφυλάξῃ, ἀλλ' οὗτος ἠδιαφόρησε· διὸ
αὐτὴν, δειλὴ καὶ ὀργισμένη διότι οὐδόλως ἠκούσθη, ἀπ-
ῆλθεν ὅπου ἦσαν τὰ πομνιά των· καὶ ὁ Δάφνης ἀναβὰς
ἐπὶ τῆς ὀξείας κορυφῆς τοῦ δένδρου, ἔφρασε τὸ μῆλον,
ὅπερ ἐτρύγησε, καὶ τῇ ἔφερε τοῦτο. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν δυσ-
ηροστημένην, τῇ ἔλεξε τοιαῦτα :

« Αὐτὸ τὸ μῆλον, φίλη μου Χλόη, αἱ μὲν ὠραῖαι ἡ-
μέραι τοῦ ἔαρος τὸ ἐγέννησαν, ὠραῖον δὲ δένδρον τὸ
ἔθροσεν· εἶτα, ὠρμάσαν διὰ τοῦ ἡλίου, τύχη τὸ διεφύ-
λαξε. Θὰ ἤμην τυφλός, ἀληθῶς, νὰ μὴ τὸ ἰδῶ ἐκεῖ, καὶ
ἀνόητος, ἰδὼν αὐτὸ, νὰ τὸ ἐγκαταλείψω ἵνα πῖσῃ χε-

μαί, καὶ κατάπατηθῆ ὑπὸ τῶν ζώων, ἢ δηλητηριασθῆ ὑπὸ ὄφεις τινὸς συρθέντος· ἢ, κείμενόν ἐκεῖ ὑψηλά, θεωρούμενον, θαυμαζόμενον, ζηλούμενον, ἤθελε φθαρῆ ὑπὸ τοῦ χρόνου. Μῆλον ἔδωθη τῇ Ἀφροδίτῃ ὡς τῇ ὠραιότατῃ· καὶ σὺ εἶσαι ἀξία τοῦ βραβεῖου. Ἐγούσαι δὲ καλλομένη ἀμφότεραι, ἔχετε δμῶνους κριτάς. Ἐκεῖνος μὲν ἦτο ποιμῆν, ἐγὼ δὲ αἰγοβοσκός.

» Ταῦτα εἰπὼν, ἔθηκε τὸ μῆλον ἐν τοῖς κόλποις τῆς Χλόης, καὶ αὕτη, πλησάσασα, ἐφίλησεν αὐτὸν τοσοῦτον ἠδέως, ὥστε οὐδόλως οὗτος ἐλυπήθη, ὅτι ἀνέθη τόσον ὑψηλὰ δι' ἐν φίλημα ἀξίζον περισσώτερον, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, τῶν χρυσῶν μῆλων.»

Ἐναργῶς, οἱ ὠραῖοι στίχοι τῆς Σαπφούς περὶ συγκομιδῆς, εἶναι τὸ θέμα, ὅπερ ἐνταῦθα ὁ Δόγγος, ὡς λέγεται ἐν τῇ μουσικῇ, ἐποίησε λαμπρῶς.

ΙΑ'.

Ἐπάρχουσιν, ἐν τοῖς τεμαχίοις τοῖς Σαπφούς· πολλὰ ἄλλα λείψανα ἐπιθαλαμίου.

Πρῶτον, ἴσως οἱ δύο ἤδη παρατεθέντες στίχοι καὶ ἀρχόμενοι οὕτω: « Παρθενία, παρθενία! . . . »

Καὶ εἶτα οὕτοι:

« Χαῖρε, μνηστῆ! χαῖρε ὠραῖε μνηστῆρ! χαῖρε! . . . »

« . . . Εὐτυχὲς σύζυγε, ἰδοὺ οἱ γάμοι τετελεσμένοι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου· καὶ κέκτησαι τὴν νέαν κόρην ἧς ἐξετέλει τὴν ἐπιθυμίαν σου (σί) . . . »

« . . . Οὐδεμία ἄλλη τοσοῦτον ὠραία . . . »

« . . . Ὡς οἱ ἀστέρες ὠχρῶσι περὶ τὴν λαμπρὰν σελήνην καὶ κρύπτουσι τὰς λευκάς ἀκτῖνάς των, ὅταν ἀκτινοβόλος, καλύπτῃ αὕτη τὴν γῆν διὰ τοῦ ἀργυροειδοῦς φωτός της. . . . »

(Οὕτως αἱ ἄλλαι νεάνιδες περὶ τὴν μνηστῆν.)

« Ἀρμονικώτερα τῆς λύρας χρυσοειδετέρα τοῦ χρυσοῦ . . . »

ΙΒ'.

Τὸ ἐπιθαλάμιον παρὰ τοῖς Γάλλοις, ὑπῆρξε (ἐὰν ἴσως ὑπῆρξε) καινοτομία τις ψευδῆς καὶ γελοῖα, οὐδόλως γεννηθεῖσα, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἠθῶν καὶ τῶν κοινῶν ἔξεων, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς μιμήσεως. Παρὰ τοῖς Ἕλλησι, τοῦναντίον, τὸ ἐπιθαλάμιον δὲν ἦτο τις τῶν

ἦττον γονιμῶν οἰστῶν τῆς ποιήσεως. Τοῦτο δὲ διότι ἦσαν ἐγγύτερον ἢ ἡμεῖς τῆς φύσεως.

Διορᾶ τις ἐπίσης, τοῦθ' ὅπερ ἐκπλήττει τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ εἰδωλολατρεία ἀπέδιδε τῇ τελετῇ τοῦ γάμου, ὅταν οὗτος ἦτο γάμος πραγματικός, πλείονα σπουδαιότητα ἢ ἡμεῖς. Ἡμεῖς δὲ, καὶ μετὰ πομπῆς αὐστηροτέρας, φαίνεται, ἀγνοῶν διατι, ὅτι ἔχομεν πάντοτε που ἐν τῷ ἐνδομύχῳ τοῦ νοῦς τὸ τρομερὸν γνωμικόν τοῦ Φιγαρῶ:

« Πάντων τῶν σπουδαίων πραγμάτων, τοῦ γάμου ὄντος γελοιότερου . . . »

Ἡ ἀρχαιότης, ἐμφρονεστέρα ἴσως, χωρὶς γὰρ λυπηρῆ καὶ μυκτηριστῆ, ἐθεώρει καὶ ἐώρταζε τὸν γάμον συγκρόνως ὡς σπουδαῖόν τι, — μάστις ὁ καιόμενος ἄξων πρὸ τῆς θύρας, — καὶ ὡς φαιδρὸν τι, — μάστις τὰ ἐπιθαλάμια.

Παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς, οἵτινες διετήρησαν τὰ ἀρχέγονα ἤθη καὶ οὐς ὁ πολιτισμὸς μόλις ἐπιψάσει, συντίθενται ἐπιθαλάμια οὐχὶ ἄνευ ἀναλογίας πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀ παραθέσω ὡς παράδειγμα ἐπιθαλάμιόν τι τῶν Βεδουίνων, ἀναφερόμενον ὑπὸ Γάλλου τινὸς διατρίψαντος πολλὰ ἔτη ἐν Ἀφρικῇ:

« Εὐτυχὲς νέε! Ἐὐχαρίστει τῷ Προφήτῃ διότι σὺ ἔδωκε σύζυγον τόσῳ πλουσίῳ τελειοτήτων.

« Ὅπως ἐωρτάσης ἀξιοπρεπῶς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἡμέραν, ἄς βρέυθῃ ἀφθόως τὸ γάλα τοῦ πομίνου σου· τὸ μέλι, τὸ εὐώδες βούτυρον καὶ τὰ ὀπτὰ ἐρίφια παρατεθήτωσαν θαψιλῶς, ἐὰν θέλῃς ἵνα οἱ ἄμφουλοί σου, διατηρήσωσι πολὺν χρόνον τὴν μνήμην τῶν εὐωχιῶν τούτων.

« Εἶναι ξανθόν, τὸ πρόσωπον τῆς συζύγου σου, ξανθὸν ὡς οἱ χλωδαίς καρποὶ οἱ χρυσοθέντες ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου.

» Οἱ δάκτυλοι αὐτῆς εἶναι ἀριστοὶ εἰς τὸ παρασκευάζειν τὸν κουσκουσοῦ (couscousou) (1)· εἰσὶν ἐπιτήδειοι εἰς τὸ ὑφαίνειν τὰ ὑφάσματα μᾶλλον ἢ ἡ ἀράχνη τὸν ἱστόν της.

(1) Ὁ couscousou, εἶναι χονδρὸν τι ἄλευρον πυροῦ σίτου, διελυμμένον ἐν ὕδατι, καὶ συστρεφόμενον μετὰ τῶν δακτύλων τῶν γυναικῶν εἰς μικρὰ σώματα ὠοειδῆ, μεγέθους κόκκου βρώμης. Πρῶτον τηγανίζεται ἐν βουτύρῳ, εἶτα δὲ, ὅταν θὰ παρατεθῆ, θρέχεται διὰ γάλακτος. Εἶναι δὲ φαγητὸν περιφημότατον.

» Θά σκιρτήσης ἐκ χαρᾶς βλέπων αὐτὴν περιπατοῦσαν περὶ τὴν σκηνὴν τῆς, ὑπερῆφανον καὶ ἀγέρωχον, ὡς ἡ κάμπη ἐπὶ τοῦ πρασίνου φύλλου τοῦ φοίνικος.

» Εὐτυχές νές ! ἄ ! ἐπιμελοῦ τσοσούτων θελγήτρων.

» Σίτιζε ταύτην καλῶς μὲ φοινικοβαλάνους, σῦκα καὶ πυρὸν σῖτον, ἵνα γένηται παχεῖα καὶ τρογγύλη ὡς τὸ θῆλυ τῆς κάπρου.

» Ἄνδρώδης καὶ ὑπομονητικὴ ὡς ἡ ῥωμαλέα κάμηλος, δύναται νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ εἰς τοὺς ἀπομεμακρυσμένους δρόμους τῆς ἐρήμου, νὰ συμερίζηται τῶν κόπων καὶ τῶν κινδύνων σου.

» Ὅταν θὰ ἐπανέρχῃσαι κεκμηκῶς ἐκ τῶν μαχῶν καὶ τῆς δόξης, θὰ σοὶ προσφέρῃ εἰς τὰ πεπυρωμένα χεῖλη σου τὸ δροσίζον δξύγαλα καὶ θὰ σὲ ἀποκοιμίσῃ ἐπὶ τοῦ στῆθους τῆς, μὲ τὴν βοήν πολεμικοῦ ἄσματος.

« Ὁ οὐρανὸς πᾶ ἐπλούτισε δι' ἐνὸς πολυτίμου θησαυροῦ· εὐχαρίσται τῷ Προφήτῃ, εὐτυχές νές ! Καὶ ὅπως ἐωρτάσης ἀξιοπρεπῶς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἡμέραν, ἄς ῥέυσῃ ἀφθόνως τὸ γάλα· τὸ μέλι, τὸ βούτυρον καὶ τὰ ὄπτα· ἐφοῖα παρατεθήτωσαν δαψιλῶς, ἐάν θέλῃς, ὅπως οἱ ἐμβοῦλοι σου, διατηρήσωσι πύλιν χρόνον τὴν μνήμην τῆς εὐδαιμονίας σου. »

ΙΣΤ'.

Ἐάν ἡ Σαπφὼ ἔψαλε πολλοὺς ὕμνους, δὲν φαίνεται ὅμως, τὸ κατ' αὐτὴν, ὅτι ἐώρτασε πολὺ τὸν ὕμνιον. Αὐτὴ, ἢν ἰδῶμεν ἀλληλοδιαδόχως, μετὰ τσοσούτου πάθους, ἐρωμένην, μητέρα, φίλην, ποιήτριαν, — καὶ δημοκρατικὴν, εἰ ἀληθεύει, ὅτι συνώμοσε κατὰ τοῦ τυράννου Πιττακοῦ καὶ ἐγένετο αἰτία νὰ ἐξορισθῇ συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἀλκαίου, — οὐδαμοῦ φαίνεται σύζυγος. Ἠγάπα δὲ ἐπίσης ὑπερβαλλόντως τοὺς δύο ἀδελφούς τῆς, καὶ γινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἡρόδοτου τὰς φιλοσπόργους ἐπιπλήξεις, ἃς ἐποίησε πρὸς τὸν ἕνα τούτων, ὅπως ἀποσπασῇ αὐτὸν τῶν χειρῶν ἐταίρας τινὸς φιλαργύρου καὶ πανούργου (ἐλπίζομεν, ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἡ Ῥοδώπις). Ἀλλὰ τὸν σύζυγόν τῆς, τὸν πατέρα τῆς μικρᾶς Κλειδος τῆς, ἐν οὐδενὶ τεμαχίῳ θὰ τὸν εὐρωμεν ἀναφερόμενον.

« Ὅθεν διατὶ νὰ καλῆται Κέρκολας ;

« Ἄλλως τε, ἐνωρὶς ὑπῆρξε χήρα.

Τὸ δὲ ὑστάτον, καὶ ὁ Φάων, δοθέντος ὅτι τὸ μυθολόγημα τοῦ Φάωνος ἀποδίδεται τῇ ἡμετέρᾳ Σαπφῷ, δὲν ἀναφέρεται ἐπίσης ἐν τοῖς στίχοις αὐτῆς, οἷτινες

μένουσιν ἡμῖν. Δεῖν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου, ὅτι αὕτη οὐδόλως ἠγάπησε τὸν Φάωνα καὶ ὅτι οὐδόλως ἠγάπησε τὸν σύζυγόν τῆς ;

Ἴσω ἠγάπησεν ἀμφοτέρους τούτους.

ΙΖ'.

Ἐντικρὺ τῶν ἐπιθαλαμίων καὶ τῶν ἐρωτικῶν ἀσμάτων, εὐρίσκομεν τινὰς ἐπιταφίους καὶ ἐμβριθεῖς τινὰς ἰδέας :

« Ἐνταῦθα κεῖται ἡ τέφρα τῆς Τίμα, ἀποθανούσης πρὸ τοῦ ὕμναίου.

» Ἐντὶ τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου, ἡ σκοτεινὴ κατοικία τῆς Περσεφόνης ἐδέχθη αὐτὴν.

« Κατὰ τὸν θάνατόν τῆς, πᾶσαι αἱ σύντροφοὶ αὐτῆς ἀπέκοψαν διὰ τοῦ ταχέος συδήρου τὴν χαρῆσσαν κόμην τῶν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς. »

Ἔθος συγκινητικόν, μαρτυρία ἀφελῆς εἰλικρινοῦς θλίψεως ! Αἱ νεάνιδες αὐταί, αἱ ἀπολέσασαι τὴν φίλην τῶν, δὲν ἐσκέπτοντο πλέον νὰ ὦσιν ὠραῖαι· ἐπεθύμου μόνον νὰ κλαῖωσι. Μετ' ἀνδρικῆς ἀπλότητος, ἀπέκοπτον τὴν κόμην τῶν καὶ ἔρριπτον αὐτὴν ὡς θυσίαν ἐπὶ τοῦ νεαρῶ τάφου τῆς νεκρᾶς ἐρωμένης !

« ... Ναι, τὸ θνησκεῖν εἶναι κακόν ! — ἀναφωνεῖ ἐπὶ ἡ ἰδυπαθῆς Λεσβιάς. — εἰ δὲν εἶχεν οὕτως, οἱ θεοὶ ἐπίσης θὰ ἀπέθνησκον ! »

Καὶ ὅμως ἡ ζωὴ εἶναι καλόν τι ; — οὐχί, ἀποκρίνεται ἕτερόν τι ἐπιταφίον :

« Εἰς τὸν ἀλιέα Πελάγοντα.

» Ὁ πατὴρ τοῦ Μνησίκοιο ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τὸ δίκτυον τοῦτο καὶ τὴν κώπην ταύτην πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀθλίας ζωῆς του. »

Ἐνταῦθα παρατηρεῖται νέα τις ἀπόχρωσις τῆς ποιήσεως ταύτης. Ἡ Σαπφὼ ἔχει ἐνίοτε τὸν φθόγγον τῶν γωμικῶν :

« Ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς εἶναι ἐπικινδύνος ξένος· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ μετὰ τοῦ πλοῦτου, ἄκρα εὐδαιμονία. »

« Ὁ μὲν ὠραῖος ἔσται ἀγαθός, ὁ δὲ ἀγαθός ὠραῖος. » Τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ τὴν παρ' αὐτῆς εὐρεσίαν παροιμιῶν τινῶν :

« Μὴ μετακινεῖς τοὺς λιθίνους σωρούς. »

« Παρ' ἐμοί, οὔτε μέλι οὔτε μέλισσα. »

Ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ ἐπίσης τεμάχια τινὰ ἐλεγείων:

α Ὁ ὠραῖος Ἀδωνις ἐκπνέει, ὦ Κυθέρεια! τί ποιητέον;
Κτυπήσατε τὸ στήθος σας, ὦ παρθένοι, διαρρήξατε τὰ
ἱμάτιά σας! »

Ἔτι δὲ ἕως στίχοι, οὓς θὰ ὠνόμαζέ τις σήμερον φαν-
τασιώδεις τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο, μετὰ τῶν λοιπῶν, ἡ ἐν-
δειξις ἄκρας ποιικιλίας τῶν φραστικῶν χαρακτήρων ἐν
τῇ ποιητικῇ ταύτῃ εὐφύια:

α Ὁ θυρωρὸς οὗτος ἔχει πόδας ἑπτὰ πῆχεις· τὰ δὲ
πέλματά του (σόλλαις) κατεσκευάσθησαν ἐκ πέντε
βοείων δερμάτων καὶ εἶναι ἔργον δέκα σανδαλοποιῶν. »

Συνέθετο αὕτη ἔτι ὕμνους, ᾄσματα καὶ ἐπιγράμματα.
Λί ποιήσεις αὐτῆς ἀπετέλουν δέκα βιβλία.

Ὅποση λύπη πρὸς ἡμᾶς! Εἶδομεν ἄοτιως τὰ ὑπολει-
πόμενα λείψανα τούτων (1).

(1) Ὅπως ἡ σπουδῆ αὕτη περιλάβῃ πάντα τὰ γνωστὰ ἄχρι
σήμερον τεμάχια τῆς Σαπφούς, καὶ οὕτως εἰπεῖν, πλήρη τινὰ
ἐκδοσὶν πῶν ἀτελῶν αὐτῆς πονημάτων, προστίθῃμι ἐνταῦθα
ὅσα δὲν κατεχώρησα ἐν τῷ κειμένῳ. Παραλείπω μόνον λέξεις
πινὰς ἀπεσπασμένας ἢ παρατετριμμένας, ὧν ἡ ἔννοια εἶναι
ἀβέβαια, καὶ ἐπιγραφὴν τινὰ ἀναφελῆ:

α Ὁμίλησα καθ' ὕπνον μετὰ τῆς θεᾶς τῆς Κύπρου... »
α Σὺ δὲ καλὴ θεράπων, Ἔρωε! .. ἀφικνούμενος ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, ἐντὸς ἱματίου πορφυροῦ . . . »

..... Cupido

Fulgebat crocea candidus in tunica. — (Κα-
τούλλου, 68)

α Ἐρωτικώτερε καὶ αὐτῆς τῆς Γελώ... »
α Διὰ τὴν θυγατέρα τοῦ Πολυάνακτος, μεγάλη εὐ-
χαρίστησις! »

α Οἱ πόδες τῆς ἦσαν κεκαλυμμένοι ἐξ ἱμάντων πεποι-
κιλμένων, ἀριστουργήματος τῆς Λυδίας... »

α ... Τῆς ἀμβροσίας μισθίσις ἐν τῷ κρατῆρι, ὃ Ἐρ-
μῆς ἔλαβεν ἀγγεῖον ὅπως οἰνοχοήσῃ τοῖς θεοῖς. »

α ... Λέγεται, ὅτι ποτὲ ἡ Λήδα εὗρεν ὄν τετυ-
λιγμένον διὰ ταινιδίων χρώματος ὑακινθίνου... »

α ... Ὁ Ἄρης ἀπεσώθη, ἀπειλήσας γ' ἀπαγάγῃ
βιαίως τὸν Ἡραϊστον... »

α ... Πρὸς ἡμᾶς τὰς ὠραίας, πρὸς ἡμᾶς ἡ διάνοιά μου,
ἢ διὰ παντός πιστὴ μου διάνοια! »

α ... Ἐλθετε, τερπναὶ Χάριτες, καλλιχομαί Μοῦ-
σαι... »

α ... Καὶ σεῖς ἄγναί ῥοδοπῆχες Χάριτες, ἔλθετε,
κόραι τοῦ Διός. »

III.

Καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθητε σαφῶς καὶ διὰ τοῦ θετι-
κωτέρου τρόπου πῶς ἀπωλέσθησαν τὰ τοσοῦτον μεγάλης
ἄξις ταῦτα συγγράμματα, καὶ τόσα ἄλλα τῆς Ἑλλη-
νικῆς φιλολογίας; Περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἀκούσατε
μάρτυρα ἀνεξάιρετον, πάπα τινά.

Ὁ Ἀλκυόνιος, σοφὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, οὕτω λαλεῖ
διὰ στόματος τοῦ Ἰωάννου τῶν Μεδίκων, ὅστις ἐγένετο
ὑστερον Λέων ὁ Ι':

α Ἦκουσα λέγοντα ἐν τῇ νεότητί μου τὸν Δημή-
τριον Χαλκοκονδύλην, ἄνδρα σοφώτατον ἐν τοῖς Ἑλλη-
νικοῖς γράμμασι, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἱερεῖς ἤξιώθησαν το-
σαύτης ὑπολήψεως παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Αὐτοκράτορασι,
ὥστε ἔτυχον παρ' αὐτῶν τῆς χάριτος νὰ καύσωσιν
ἐν ὄλῳ πολλὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν
Ἑλλήνων, περιέχοντα ἐρωτικὰς περιγραφὰς καὶ ἀκόλα-
στα αἰσθήματα, καὶ ὅτι οὕτω κατεστράφησαν οἱ κωμικοὶ
Μένανδρος, Δίφιλος, Ἀπολλόδωρος, Φιλίμων, Ἀλεξίς,
καὶ οἱ λυρικοὶ Σαπφῶ, Ἐρινα, Ἀνακρέων, Μίμνερος,
Βίων, Ἀλκμάν, Ἀλκαῖος. Ἀνεπληρώθησαν δὲ οὗτοι,
(προστίθῃσιν οὗτος μετ' ὀλίγης πανουργίας, μοὶ φαίνε-
ται) διὰ τῶν ποιημάτων τοῦ ἡμετέρου Γρηγορίου τοῦ
Ναζιανζινοῦ, ἅτινα, ἐὰν ἐμπνέωσι θρησκευτικὰ αἰσθή-
ματα, δὲν δύνανται ὅμως νὰ ἀντιποιηθῶσι γλαφυρότητα
τοσοῦτον Ἀττικῆν.

α Ἐὰν οὗτοι οἱ ἱερεῖς ὑπῆρξαν αἰσχροῦς ἀσεβεῖς πρὸς
τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς, παρέσχον ὅμως μέγα τεκμήριον
καθολικῆς εὐσεβείας. »

Ἔιχε πνεῦμα, αὐτὸς ὁ Ἰωάννης τῶν Μεδίκων, ὁ γενό-
μενος καρδινάλις τρισκεδεκαετῆς ἡ δὲ μαρτυρία αὐτοῦ,
κατὰ τοῦτο, δὲν δύναται νὰ ἦναι ὑποπτος.

Δὲν ἐπιμένω.

IV.

Τοιαῦτα ὑπῆρξεν ἡ Σαπφῶ. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ γυνὴ αὕτη

α Οὐχί, ποτὲ, ἐνοῦδένι χρόνῳ, νεάνις μᾶλλον πεπρω-
κισμένη διὰ τὴν ποίησιν θὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. »

α ... Φακοὶ χρυσοὶ ἐβλάστησαν ἐπὶ τῶν παραλλίων. »

α ... Ἡ καρδία τῶν ἐφρικίας, πίπτουσιν αἱ πτέρυ-
γές των. »

α ... Δεινὸς ὕπνος διαχέεται ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των
καὶ κατέχει αὐτὰς κατὰ τὴν μακρὰν νύκτα. »

ὑπῆρξε μόνον ἔρωσις. Ἐρως ἰδεώδης ἢ σωματικός; Ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῆς, δὲν ἐγένοντο αὐταὶ αἱ διακρίσεις. Δὲν ἐγίνωσκον εἰσέτι ἑτέραν ψυχολογίαν ἢ τὴν τοῦ Ὁμήρου, τὴν μιγνύουσαν καὶ συγγέυουσαν ἀπαύστως, φιλοσοφικώτερον ἢ ὅτι φρονούσι, τὸν στόμαχον καὶ τὴν καρδίαν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐξέξεις. Ὁ Πλάτων δὲν εἶπεν ἔλθει εἰσέτι νὰ χωρίσῃ τὸ μὲν πνεῦμα ἐν τῇ κεφαλῇ, τὴν δὲ ἀνδρίαν ἐν τῷ στήθει, καὶ τᾶξῃ τὰς ἐξέξεις ἐν τῇ γαστρὶ, σχεδὸν ὡς, ἐν τῇ ἀριστοκρατικῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ, τάττει ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τὸν ἐργατικὸν λαόν. Πρὸς τὸ 590 ἔτος Π. Χ. ἠγνύονεν νὰ ἀναλύωσι πάντα ταῦτα, καὶ ἐν τῇ ποιήσει, ὡς καὶ ἐν τῇ ζωῇ, δὲν ἐλεπτολόγουν περὶ ἔρωτος. Ἡ Σαπφῶ ἀρὰ ἠγάπησε κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ὀμηρικῶν θεῶν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δυνηθῇ, ὡς ὁ Ζεὺς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰδης, συναντῶν τὴν Ἥραν, κεκοσμημένην διὰ τῆς ζώνης τῆς Ἀφροδίτης, νὰ περιβληθῇ χρυσοῦν νέφος (1).

ΚΚ΄.

Τέλος πάντων, εἰδωλολάτρις ἢ χριστιανῆ, δῆλον, ὅτι ἡ Σαπφῶ πάντοτε ἠγάπησε, καὶ ἠγάπησε μετὰ πάθους μόνον δὲ, ὁ ἔρως αὐτῆς ἠδυνήθη νὰ ἀλλάξῃ ἀντικείμενον.

Τις γινώσκει τί ἡ χριστιανῆ Σαπφῶ ὑπῆρξεν; Ἰσως ὑπῆρξεν ἀγία Ὁρασιᾶ. Ὁ ὑστερισμὸς καὶ ὁ μυστικισμὸς ἔχουσι σχέσεις κεκοσμημένας μὲν ἀλλὰ πραγματικὰς ἀμφοτέρω λαλοῦσιν ἐνίοτε τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ παρᾶγουσι σχεδὸν ὅμοια φαινόμενα. Παρεθέσαμεν τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, ὅπερ ἀμφοτέρω ἀναδέχονται ὁμοίως νὰ ἐξηγήσωσιν: ἀναγνωσθήτωσαν ἐπίσης, περιεργείας χάριν, αἱ τῆς πνευματικῆς ἐπιστολαῖς ἐπιστολαὶ αἱ γεγραμμέναι παρὰ τοῦ αὐστηροῦ Βασσοῦτου πρὸς τὴν ἀδελφὴν Cornuau καὶ πρὸς ἄλλας ὑπὸ κανόνα μετανοίας διατελούσας. Βλέπων τις τὰς παραδόξους λεπτομερείας

τῶν μυστικῶν αὐτοῦ μεταφορῶν, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι δὲ ἀγνοεῖ τὴν σάρκα. Ἐν ταῦτοις ἡ ἀγνότης τοῦ Βασσοῦτου εἶναι, ὡς ἡ τοῦ Σαυκράτους ἀναντίρρητος ὀφθαλμικῶς. Ἀναγνώσάτω τις τὸν Φενελῶνα, καὶ τὴν Κυρίαν Guyon, καὶ τοὺς Χειμάρρους (Torrents) αὐτῶν. Πρὸ πάντων δὲ ἀνεγνωσάτω καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Θηρεσίαν, διότι τὴν ὠνομάσαμεν θὰ εὕρῃ οὗτος ἐν τοῖς ἐαυτοῦ συγγράμμασιν ἄπειρα χωρία ὡς ταῦτα, ἄτινα, ὡς μοι φαίνεται, δὲν παρατείνουσι κακῶς τὰς παραθέσεις τῆς Σαπφῶς, καὶ ἄτινα ἐμοιζοῦσι μᾶλλον τῇ φωνῇ Εἰς ἐρωμένην ἢ ἡ μετάφρασις τοῦ Βοαλῶ.

« Αἰσθάνομαι, ὅτι ὁ θεὸς νυμφίος εἶναι ἐν ἐμοί, ἢ ὅτι ἠφρανίσθην ἐν αὐτῷ. Καὶ, ἐν αὐτῇ τῇ καταστάσει, ἡ ψυχὴ μου εὐρίσκειται τοσοῦτω μετέωρος, ὥστε νομίζω ὅτι εἶναι ἐκτὸς ἐαυτῆς. Ἡ βούλησις ἐρᾷ . . . ἡ μνήμη ἐκλείπει, τὸ πνεῦμα ἀπόλλυται . . . . . Χαρὰ αὐτῆς μῆτε ὄλωσ μεγάλη μῆτε ὄλωσ πνευματικῆ. . . »

« . . . Ὁ Κύριέ μου καὶ Θεέ μου, οὐτινος ἡ θεὰ καθύπερθε εὐδαίμονας τοὺς ἀγγέλους, ἡ καρδία μου τήκεται ὡσεὶ κηρὸς ἐν τῷ πυρὶ τοῦ θεοῦ ἔρωτός σου! . . . »

« . . . Παρ' ὀλίγον νὰ αἰσθανθῶ ἐμαυτὴν ὀλοσχερῶς ἐκλιπούσαν· εἶμι ὡς λιποθύμος, μόλις δύναμαι νὰ ἀναπνεύσω· πᾶσαι αἱ σωματικαὶ δυνάμεις μου εἶναι τοσοῦτον ἐκκελυμένα, ὥστε χρεῖα θὰ ἦτο νὰ καταβάλω μέγα ἀγῶνα, ὅπως δυνηθῶ μόνον νὰ κινήσω τὰς χεῖρας· οἱ ὀφθαλμοί μου κλείνεται ἀφ' ἐαυτῶν, καὶ, ἀν μένωσι ἀνοικτοί, οὐδὲν σχεδὸν βλέπουσιν . . »

« . . . Ἡ ψυχὴ, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐνθουσιασμοῖς, φαίνεται μὴ ζωογονοῦσά πλέον τὸ σῶμα. Αἰσθάνεται τοῦτο, ὅτι ἡ φυσικὴ θερμότης τὸ ἐγκαταλείπει, καὶ γίνεται κατὰ ψυχρον, ἀλλὰ μετὰ ἀκατανοήτου ἠδονῆς . . . »

« . . . Ἴδὺ τοῦτο μαρτύριον . . . »

« . . . Μὲ καταθλίβει τοῦτο. Μὲ κατατᾶ δὲ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε αἱ προσερχόμεναι πρὸς με ἀδελφαί μου . . . λέγουσιν, ὅτι με εὐρίσκουσιν ἀνεσφυγμοῦ· αἱ ἀρθρώσεις τῶν ὀστέων μου χαλαροῦνται· αἱ χεῖρές μου εἶναι τόσῳ δύσκαμπτοι, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ τὰς ἐνώσω, καὶ ὁ πόνος, ὃν αἰσθάνομαι ἐν ταῖς ἀρθρώσεσιν καὶ καθ' ὅλον τὸ ἄλλο σῶμα εἶναι τοσοῦτω σφοδρῶς, ὥστε ἐξακολουθεῖ ἄχρι τῆς αὐριῶν . . . »

« . . . Ἄλλ' ἡ λύπη αὐτὴ εἶναι τοσοῦτον εὐάρεστος ὥστε οὐδόλωσ ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει εὐχαρίστησις πλὴν

(1) Ὅρα αὐτῆς Ἰλιάδα, ᾠδὴν XIV.— Ἀναπολήσωμεν ἐπίσης, μετὰ τῶν ἀπέμων ἄλλων χωρίων, ἐν τῇ Δῆ ᾠδῇ τῆς Ὀδυσσεύσεως, τοὺς ἀπευθυνόμενους λόγους ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς πρὸς τὸν Ἑρμῆν, ἐρχόμενον παρὰ τοῦ Διὸς νὰ διατάξῃ αὐτὴν νὰ ἀπαρνήθῃ τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐν ταῦτα δὲν πρόκειται περὶ ψυχολογικοῦ ἔρωτος: « Πόσον εἰσαθε χακοὶ οἱ θεοὶ! λέγει αὐτῇ, καὶ Ζηλότυποι ὑπερ πάντας! ἔθουνοῦντες εἰς τὰς θεὰς τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ κοιμῶνται παρρησια μετὰ τῶν ἀνδρῶν, ὅπότεν τις τούτων ἀποκτᾷ ἔραστήν, »— Ἐπι δὲ, τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου προκειμένου περὶ Ἄρεως μετὰ τῆς Ἀφροδίτης, Ὁ δ ὁ σ σ ε ι α VIII, 292.

σιάζουσα ταύτην, και ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεί ἀπαύστως νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τόσον εὐτυχοῦς πληγῆς... Ὡ! ποσάκις, οὐσα ἐν αὐτῇ τῇ καταστάσει, ἀνεμνήσθην αὐτῶν τῶν λέξεων τοῦ Δαβὶδ: Ὁ τὸν τρόπον ἐπιποθεὶ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεὶ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεὸς μου! »

α... Εἶδον ἄγγελον ἐξ εὐωνύμων, ἐν σωματικῇ μορφῇ. Ἦτο μικρὸς, θαυμασίας καλλονῆς, τὸ δὲ πρόσωπόν του ἠκτινοβόλει τοσαύτην λάμψιν, ὥστε μοι ἐφαίνετο εἰς τῶν τοῦ ἁ. τάγματος, ὅτινες καταφλέγονται ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ Θεοῦ και καλοῦνται Σεραφεῖμ. Ὁ ἄγγελος οὗτος ἐκράτει ἐν χειρὶ χρυσοῦν δόρυ, οὗ ἡ αἰχμὴ ἦτο πλατυτάτη και ὅπερ μοι ἐφαίνετο ἔχον πρὸς τὴν ἄκραν ὀλιγον πῦρ. Μοι ἐφάνη, ὅτι τὸ ἐνέπηξε πολλάκις ἐν τῇ καρδίᾳ μου, και ὅτι, ὁσάκις ἐξῆγε τοῦτο, ἀπέσπα τὰ σπλάγχνα μου και με κατέλειπε διακαεστάτην ὑπὸ τοσοῦτον μεγάλου πρὸς τὸν Θεὸν ἔρωτος, ὥστε ἡ σφοδρότης αὐτοῦ τοῦ πυρὸς με ἠνάγκαζε νὰ ἐκφέρω κραυγὰς, ἀλλὰ κραυγὰς, ἀναμίκτους τοσαύτη ὑπερβολικῇ χαρᾷ, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ποθῆσω τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τοσοῦτον εὐαρέστου ὀδύνης... »

Ὡς παρατηρεῖ τις, τὸ ἀντικείμενον μόνον τοῦ ἔρωτος ἠλλαξεν ἄλλ' ὑπάρχει ὁ αὐτὸς ἔρωτος, ἡ αὐτὴ ζέσις, αἱ αὐταὶ ὀρμαί.

Ἰπὸ τὸν πλήρη ἡλίου οὐρανὸν τῆς Ἰσπανίας, ὡς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Αἰολίδος, ἐν αὐτῷ τῷ γλυκεῖ και εὐδαίᾳ ἄερί, — εἴτε μετὰ τὰ ῥοδοστεφῆ συμπόσια, ἐνθα ἐμεθύσκοντο ἐκ Λεσβίου οἶνου, ἐν μέσῳ ἁσμάτων και λυρῶν, ἢ μετ' ἐκείνας τὰς νηστείας τοῦ μοναστηρίου, τὰς ἐξασθενίζουσας τὸν ἐγκέφαλον, τὸν διεγείρομενον ὑστεροδὶὰ τῶν ἁσμάτων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄργανου, (οὐγεν ἢ διὰ τῆς σιωπῆς — εἴτε ἐν αὐταῖς ταῖς ὡραῖαις νήσοις) τοῦ Αἰγαίου και Ἰωνικοῦ πελάγους, ταῖς εὐθαλεστάταις, ὡς λέγουσιν οἱ ποιηταί, ἐκ πυκνῶν ἐπισκιασμάτων ἐκ θρῶν τῆς ἀθωότητος, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς μοναστηρίοις τῆς Ἀβίλης και Ἀλβας, μετὰ τῶν μυστηριωδῶν ἐπίσης ἐπισκιασμάτων, μετὰ τῶν μεσῶν βεμβασμοῦ μονήρων μικρῶν λευκῶν, και τῶν μυστικῶν κελλιῶν, — πῶς νὰ ὑπερασπισθῆ τις τὴν ψυχὴν τοῦ ἢ τὰς αἰσθήσεις του κατὰ τοῦ ἐρωτικοῦ ἢ σεραφεικοῦ πάθους, και κατὰ τῶν πεπυραμμένων ἀκοντίων;

ΚΑ΄.

Ὅπως και ἂν ἔχη ἡ ἀντιπαράστασις αὐτῆ, τὸ πάθος

τῆς Σαπφῶς ἐδημιούργησε τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς.

Παρατηρητέον τὰ ψυχολογικο-φιλολογικὸν τὸδε φαινόμενον και αὐταὶ αἱ ἐντυπώσεις τῆς φυσικῆς ἡδυπαθείας, συλλεγθεῖσαι και καθαρθεῖσαι διὰ τῆς φαντασίας, χρησιμεύουσιν ἐπίσης εἰς τὴν ποίησιν, γινόμεναι, οὕτως εἰπεῖν, ἠθικὴ ὕλη. Τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ ἐκ τῶν ἀκατεργάστων στοιχείων τὸ καθαρὸν στοιχείον και πνευματοποιεῖ τὴν ὕλην τὰ αἰσθήματα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ σώματος δανεῖζουσι χοροῖς εἰς τὸ ἰδανικόν εἶναι ὡς αὐτὸ τὸ φωτεινὸν δοχεῖον, ὅπερ, λέγουσι, τυγχάνει διακεχυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ και ἐξ οὗ σχηματίζονται αἱ ἀστέρες.

Γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ πάθους, ἡ ποίησις τῆς Σαπφῶς εἶναι ἀπλοικὴ και ἀληθής, και οὐδὲν ἔχει τὸ πλαστὸν. Οἱ πλείστοι τῶν ἄλλων λυρικῶν, ὡς γινώσκουμεν, ὁ Πίνδαρος και αὐτὸς ὁ Ὀράτιος, ἔσχον ἀλληλοδιαδόχως και ἀληθῆ ἐμπνευσιν και πλαστὴν, εἰ δυνατόν οὕτως εἰπεῖν Ἐν τῷ πνεύματι ἢ ἐν τῇ εὐφύᾳ ἐκατέρου τῶν ποιητῶν τούτων, διακρίνονται δύο οἶστροι διαφορώτατοι. Μέρους τι τῆς ποιήσεως τοῦ Πινδάρου ἦτο οἰανεὶ ἐπίσημον, τοῦθ' ὅπερ κατέχομεν τὸ δὲ ἕτερον, οὐ ὀλίγα τινὰ μόνον μένουσιν, ἐξέφραζε τὰ πάθη ἢ τὰς προσωπικὰς συγκινήσεις τοῦ ποιητοῦ. Παρ' Ὀρατίῳ, ὡς κάλλιστα λέγει διάσημὸς τις κριτικὸς, ἀδ' λυρικός ἐνθουσιασμός εἶναι ἀληθῆς μόνον ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς ἡδυπαθείας, διότι οὐδ' ὑπάρχει πλέον ἔρωτος. Ὅτε μὲν οὗτος εἶναι φυσικὴ ποίησις, δὲ δὲ και ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μόνον φιλολογικῆ νοῦ ποιῆσιν μιμήσεως ἢ ἀναμνήσεως, πνευματικόν τι ἔργον ἢ παιδιὰν τινὰ τοῦ καλάμου, οὐχὶ παλμὸν τῆς καρδίας ἢ τῶν αἰσθήσεων. Ἡ Σαπφῶ νητύχησε νὰ γεννηθῆ ὅτε δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι ποίησις φιλολογικῆ ἢ ἐδικῆ τῆς ὑπῆρχε ἀεὶ φυσικὴ, κατὰ τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως σημασίαν.

Ἡ λύρα ὡς πρὸς τὴν Σαπφῶ δὲν ἦτον ἀλληγορία ἐλάμβανεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς τὴν λύραν ταύτην, ἵνα διασκεδάσῃ τὸ ταραττόν αὐτὴν πάθος κατὰ τὰς μικρὰς ἐρήμους νύκτας, — ὡς ὁ Ἀχιλλεύς, ἐν τῇ Ἰλιάδι, λαμβάνει τὴν ἐδικὴν του, ὅπως διασκεδάσῃ τὴν θλίψιν του. Ἐπροομιάζετο ἡ ψυχὴ και τὰ ναῦρα αὐτῆς ἐσκιρτῶν ἐξῆπτε τὸν ἔρωτα και τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἀντὶ νὰ διασκεδάσῃ ταῦτα ὡχρία, ἐγένετο χλωροτέρα τῆς πόας τότε δὲ διακεκομμένα ἄσματα ἐσχέοντο ἐκ τῶν χειλέων τῆς, τῶν ὄλων τρεμόντων χειλέων τῆς, ὄλων φαιττόντων ἐκ τῶν ἀκορῆστων φιλημάτων. Ἡ μανία αὐτῆ

τῆς ἐπιθυμίας μετοχετεύετο ἐν τοῖς στίχοις τῆς τότε ὁ ρυθμὸς δὲν ἦτο κώλυμα τούναντίον, ὁ ρυθμὸς ἀνεκούφιζεν αὐτήν. Ὡς τὰ ἄσματα τῆς Ἡλέκτρας κατεπράϋνον τὸν Ὁρέστην, ὁ ρυθμὸς διεσεδέαζε, καθήσυχάζε, κατηύναζεν αὐτήν· τὸ πάθος τῆς, λίαν διεγῆγερμένον ἐν πρώτοις, ἐταπεινούτο τέλος δι' αὐτῆς τῆς ὑπερβολῆς τοῦ ἢ κόπωσις ἤρχετο, ἐάν μὴ ὁ ὕπνος, ἀχρις οὐ αὐτὴ ἢ μανία ἐγερεθῆ πάλιν, ὅπως καλέσῃ ἐκ ἴσου, μετ' ὀδυνηρῶν φωνῶν καὶ ἰσως μεστῶν τρυφῶν, ὡς αἱ τῆς ἁγίας Θηρησίας, τὸν ἀχάριστον ἢ τὴν ἀχάριστον τὴν ἐγκαταλιμπάνουσαν αὐτήν!

Ἴδου τί ἦτον ἡ ποίησις αὐτῆς, ἐντελής καὶ σύνθετος ὡς αὐτὴ ἢ ἀνθρωπινῆ φύσις, συνθεθειμένη ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ὅθεν, ἡ ποίησις αὐτῆ, ἐν τοῖς ὀλίγοις λειψάνοις αὐτῆς, ἐκπλήττει ἡμᾶς, διότι μᾶς κυριεύει διὰ τῆς φαντασίας ἅμα τε καὶ τῶν αἰσθήσεων, διότι παρουσιάζει ἡμῖν, ὑπὸ μορφήν ὑψηλὴν καὶ ἰσχυράν, πλήρη λάμπειως καὶ μεγαλειού, τὸ θεῖον μίγμα τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἡ Σαπφὼ συνετέλεσεν εἰς τὸν πλοῦτον καὶ συγχρόνως εἰς τὴν παγίωσιν αὐτῆς. Ἡ ἐκφρασις παρ' Ὀμήρῳ, κυμαίνεται πλατέως· Ἡ Σαπφὼ ἐκαλλώπισεν, ἐπέκνωσεν αὐτήν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ διδάσῃ τὴν χάριν, καὶ ὡς ἀπῆται τοῦλάχιστον ὁ λυρικός ρυθμὸς. Ἐποικίλει τὸν ρυθμὸν τοῦτον συνετέτο ὕμνους, ᾠδὰς, ἐλεγεία καὶ ἔμιξε τῇ ἐκλεκτῇ αὐτῆς γλῶσσῃ τὰ θέλητρα τῆς Διολικῆς προφορᾶς καὶ διαλέκτου.

Ἄπαντες οἱ παλαιοὶ ἐθαύμασαν τὴν Λεσβιάδα σχεδὸν ὑπὲρ τὸν Πίνδαρον, σχεδὸν ἐξίσου μὲ τὸν Ὀμηρον. Ὁ ἀ ἐπλήρουν πολλὰς σελίδας ἐκ μόνων τῶν ὀνομάτων τῶν ἐγκωμιαστῶν αὐτῆς. Ὁ ἀ ἀρεσθῶ παραθέτων τὸν Ἄριστοτέλην, Πλάτωνα καὶ Πλούταρχο· τὸν Ἄριστοτέλην μὲν, διότι ἡ ἐκφρασις τοῦ ἐπιστηρίζει καὶ τὸ θέμα ὅπερ προτεινόμεν· α Ὁι Μυτιληναῖοι, λέγει οὗτος, τιμῶσι τὴν Σαπφῶ, καίτοι γυναῖκα. » Τὸν Πλάτωνα δὲ ὅστις, ἐν τῷ Φαίδρῳ, θέτει αὐτὴν ἐν τοῖς σοφοῖς· ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη σοφός, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, ἐσήμαινε τόσα πράγματα, — ἰκανὸς καλλιτέχνης, καὶ ἀπειρα ἐτι ἄλλ' — τέλος δὲ, τὸν Πλούταρχον, τὸν γινόμενον ποιητὴν ὅποταν λαλῇ περὶ αὐτῆς: α Τῇ ἀληθείᾳ, λέγει οὗτος, ὅσα ψάλλει ἡ γυνὴ αὕτη ἀναμίνγνεται τῷ πυρὶ. »

Αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν; Οὐχί Ὁ ἀ προσθέτω τὴν ἀξίωση-μείωτον ἐκτίμησιν τοῦ γραμματικοῦ Δημήτριου, τοῦ πρου. Μόναί αἱ ἐταῖραι ἠδύναντο νὰ γένωσι μουσικαὶ ἢ

ἐγκωμιάζοντες τὴν Σαπφῶ « διότι ἠδυνήθη νὰ μεταχειρισθῆ καταλλήλως τὴν ὑπερβολὴν, τὴν ἀναδίπλωσιν, τὴν ἀναφορὰν, τὴν μεταφορὰν, τὴν παραβολὴν, τὴν μέθοδον, » — καὶ ἰσως τὴν μετωνυμίαν,

Μεγάλαι λέξεις ἄς ὁ Pradon νομίζει ὄρους χημικούς!

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.

Ἄλλὰ τί χρεῖαν ἔχομεν τῶν μαρτυριῶν αὐτῶν; Ἄρκει νὰ ἀναγνώσωμεν τὰ διασωζόμενα ἡμῖν ὀλίγα τῆς Σαπφῶς, ὅπως ἐνοήσωμεν ὅσον ἦτον αὕτη μεγάλη ποιήτρια, καὶ θαυμάσωμεν αὐτὴν ἐρωτικῶς. Ὁ Κ. Boissonade, ἀφοῦ ἐξήλεγξε τὴν ἀβουλίαν τοῦ la Harpe, λέγοντος κούφως: α Ἐχομεν μόνον δωδεκάδα τινὰ στοιχείων τῆς Σαπφῶς, » καὶ ἐμνημόνευσεν, ἐκτὸς τῶν δύο μεγάλων τεμαχίων, καὶ τῶν διεσπαρμένων, ἄτινα ἀρτίως μετεφράσαμεν, συγκεφαλαιοῖ πάσας τὰς κρίσεις διὰ τῆς θελκτικῆς τῆς δε παραθέσεως:

O suavis anima, quale te dicam bonum

Antehac fuisse, tales quum sint reliquae!

Ἄνεγνωμεν ἀρτίως τὰς ποιήσεις ταύτας, καὶ τὰς ἐφωτίσαμεν δι' ὧν γινώσκομεν περὶ τοῦ βίου τῆς Λεσβιάδος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἡθῶν. Τί νὰ συμπεράνωμεν;

Ὅτι ἡ Σαπφὼ ἦτον ἐταῖρά τις, courtesane τις, καὶ προσέτι, ὄντως Λεσβιάς, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ γυνὴ μεγάλου, εὐγενοῦς καρδίας, καὶ μεγάλη ποιήτρια.

ΚΒ.

Ἐνὶ λόγῳ, φαντάσθητε κατὰ τὸ δυνατόν μιαν ἐξ αὐτῶν τῶν ἐταῖρῶν, ὧν περιεγράψαμεν τὴν διανοητικὴν καὶ φυσικὴν ἀγωγὴν, τὴν τοσοῦτον ἐντελῆ καὶ λεπτὴν δωρήσατε αὐτῇ ἐμπνευσμένην ψυχὴν, διάπυρον φαντασίαν, καὶ ἐκείνην τὴν ἰδιαιτέραν δύναμιν, τὴν προάγουσαν τὸ ὕψος, καὶ ἐξετε τὴν Σαπφῶ.

ἠδυνήθημεν νὰ πεισθῶμεν ἐκ τῶν προηγουμένων, καὶ Ὁ ἀ πεισθῶμεν ἐτι μᾶλλον ἐκ τῶν ἐπομένων, ὅτι ἡ οἰκτρά αὕτη συμμαχία τοσαύτης διαφθορᾶς καὶ τοσαύτης μεγαλοφυΐας ἐξηγεῖται κατὰ μέγα μέρος ἐξ αὐτῆς τῆς καταστάσεως τῆς ἀρχαίας κοινωνίας, ἐν ἣ ἡ γυνὴ δὲν ἦ δύνατο νὰ μετᾶσχη τοῦ διανοητικοῦ βίου ἢ ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ θέσῃ πᾶσαν αἰδῶ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς, οὐδὲ νὰ ἀναφανῆ κατὰ τὴν ποίησιν ἂν μὴ ἀναφανῆ ἐπὶ τῆς κόμης. Μόναί αἱ ἐταῖραι ἠδύναντο νὰ γένωσι μουσικαὶ ἢ

λόγια· μόναι αὐται ἠδύνατο νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ καλλιεργήσῃσι τὸ πνεῦμά των, ἀλλὰ τίνι μέσῳ; Ἐν αὐτοῖς τοῖς σχολείοις, ἐνθα ἡ τέχνη ἦτο παράρτημά τι τῆς ἐπιστήμης τῆς ἡδυπαθείας, καὶ ἐνθα ἡ πορνεία ἀνελόγει πρὸς τὴν τέχνην· αὐται μόναι ἠδύνατο, ἐξερχόμεναι τούτων τῶν σχολείων, νὰ μιγνύωσι τὴν ὑπαρξίν των καὶ τὰς ἰδέας των ταῖς τοῦ καλλιτέχου, φιλοσόφου ἢ ῥήτορος, καὶ ὠφελῶνται ἐξ αὐτῶν τῶν λεπτῶν συνομιλιῶν ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑψηλῶν μαθημάτων, ἅτινα κατάρθουν νὰ ἀναπτύξῃσι τὴν διάνοιάν των ἀνδρικῶς· αὐται μόναι ἠδύνατο νὰ λαμβάνωσι θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐται μόναι ἠδύνατο νὰ ὦσι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ ὕστερον κληθέντος κόσμου· αὐται μόναι, τέλος, ἠδύνατο νὰ γείνωσι περίφημοι, καὶ νὰ προκαλέσωσι τὸ λέγειν περὶ αὐτῶν, εἴτε ἐπὶ καλοῦ, εἴτε ἐπὶ κακοῦ, ἐνῷ ἠκούσαμεν τὸν Περικλέα, ὄργανον τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Ἀθήναις, κηρύσσοντα ἐπισημῶς ὅτι, διὰ τὰς ἐναρέτους γυναῖκας, ἀμφοτέρα ἦσαν ἐπιφρονα.

ΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛΛ

ΤΟ ΥΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΝ ΦΑΝΤΑΣΜΑ.

Μυθιστορία πρωτότυπος.

« Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον δευτέρον »

Χάριν τῆς πασχούσης, ὁ ἰατρὸς θεωρήσας καλὸν νὰ λυθῇ τὸ ἐνώπιον αὐτοῦ σχηματισθὲν σύμπλεγμα,

— Ἐ! Ἐ! ἐφώνησεν, ἀκούσι δὰ τόσαι συγκινήσεις!

Ἡ Κυρία ἔχει ἀνάγκην ἀναπαύσεως... ἀπαιτεῖται ἡσυχία. Ἄλλ' ὁ ἰατρὸς δὲν ἐμάντευσε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, στιγμήν τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι ἠδύνατο νὰ φρονήσωσιν, ὅτι ἡ πάσχουσα μετελάμβανεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἑραστοῦ τῆς τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο τῆς ἀθανασίας νέκταρ, ὅπερ μόνον ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ ἐντελῶς αὐτήν.

Ἐν τούτοις ἡ παρατήρησις τοῦ ἰατροῦ διέλυσε τοὺς ἐναγκαλισμοὺς καὶ ἕκαστος ἔλαβε τὴν ἑαυτοῦ θέσιν. Ὅτε δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἐκάθησε παρὰ τῷ προσκεφαλαίῳ τῆς Εὐλαλίας, ἠρώτησεν αὐτὴν μετὰ τόνου συμπαθοῦς καὶ ἐνδιαφέροντος:

— Πῶς, εἰς τοιαύτην ἐλεεινὴν κατάστασιν ἀγαπητῆ μου Εὐλαλία;

Ἡ νεάνις ἀτενίσασα αὐτὸν ἰλαρῶς μὲ πλήρεις δακρύων ὄφθαλμοὺς ἐμειδίασε θλιβερῶς.

Ἐπὶ τοῦ γλυκυτάτου καὶ ἐκφραστικωτάτου ἐκείνου βλέμματος, ἀνέγνωσεν οὗτος τὴν τρυφεροτέραν καὶ συγκινητικωτέραν ἀπάντησιν, ἣν θὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκφράσῃ διὰ ζώσης φωνῆς εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἡδυτῆτος, ἢ εὐγλωττοτέρα ἀνθρώπινος γλώσσα. Ἡ ψυχικὴ αὐτῆ ἐκφρασις, ὡσεὶ ἔλεγεν α ἕνεκα σου πάσχω, δὲν τὸ γνωρίζεις; Λοιπὸν πρὸς τί μὲ ἐρωτᾷς;

Ὁ Ἀγησίλαος συνεκινήθη τόσον ὑπερμέτρως, ὥστε θὰ ἔσπευδε καὶ αὐθις νὰ ἐναγκαλιασθῇ τὸ προσφιλὲς ἐκεῖνο πλάσμα, ἐὰν βλέμμα αὐστηρὸν τοῦ ἰατροῦ δὲν ἀπέτρεπεν αὐτόν,

— Ἐχει ἀνάγκην ἡσυχίας, προσέθηκεν ὁ ἰατρὸς, καὶ πρέπει ν' ἀναπαυθῇ. Αἱ συγκινήσεις αὐται δυνατὸν νὰ τὴν βλάβωσι σπουδαίως. Τὸ ἰατρικὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψα πρέπει νὰ τὸ λάβῃ εἰς τρεῖς δόσεις, ἤδη ἀπέρχομαι καὶ πρὸς τὸ ἐσπέρας θὰ σὰς ἴδω.

Μεῖναντες δὲ μόνον ἀνέπνευσαν ἐλευθέρως, πάραυτα δὲ ἡ μήτηρ, λαβοῦσα τὸν λόγον,

— Παιδί μου, Ἀγησίλαέ μου, εἶπεν, ὁ χωρισμὸς σου πολλὰ μᾶς ἐπῆνεγκε δεινά. Ἡ ἄλλοτε εὐθυμὸς ὄψις τῆς οἰκίας μας, ὅπου τὸ κλειδοκῦμβαλον καὶ τὰ ἄσματα ἀντελάλουν, ὅπου διηνεκῆς πανήγυρις ἐφαίδρυνε τὰς καρδίας ἡμῶν, μετεβλήθη αὐτὴ ἤδη εἰς κοιλάδα κλαυθμῶνος. Ἡ Εὐλαλία, παιδί μου, καταδικάσασα ἑαυτὴν εἰς ἐκούσιον αὐστηρὸν περιορισμὸν κατεκλείσθη ἐν τῷ ὀχλάμῳ αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεχώρησεν, ἐνθα προσευχομένη, ἀναγινώσκουσα καὶ κλαίουσα διήρχετο τὰς φρικτὰς ὥρας τῆς μονώσεώς της. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ἀπουσίας σου, μόνον τὰς Κυριακάς ἐζήρχετο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ἡ ἀφιχθεῖσα εἰδήσις, ὅτι ἀπέρχεσθε εἰς τὸν πόλεμον, τὴν ἔρριπεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν.

Τότε δὰ νὰ ἐβλεπες κλαυθμοὺς καὶ κτυπήματα καὶ ἀποφάσεις φρικτῶδεις. Ὅυτε αἰνουθεῖσαι μου, οὔτε αἰπαρηγορίαι μου, οὔτε τὰ δάκρυά μου ἴσχυσαν εἰς τὸ νὰ συνέλθῃ, ἐγένετο, παιδί μου, ἐξ ἄλλος, παράφορος, ἐτρέλλαθη!

Σήμερον ἀνελπίστως, προαισθηθεῖς τις ἐπέφερεν αὐτῇ γαλήνην τινὰ εἰς τὴν τεταραγμένην διάνοιάν της καὶ ἀπὸ πρῶτας ἐτοιμασθεῖσα ὑπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἵνα δεηθῇ, ὡς μοι ἔλεγεν, ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ζωῆς σου Ἀγησίλαε, ἀλλὰ δὲν παρήλθεν πολὺ καὶ τὴν εἶδον ἐπιστρέφουσιν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἤδη τὴν εἰλέπετε.